

Cartea lui Adam și a Evei

(Lupta lui Adam și a Evei cu Satana)

Ediția a 3-a

Traducere din etiopiană, note și comentarii:

S.C. MALAN

Traducere din engleză și îngrijire ediție:

MONICA MEDELEANU

EDITURA HERALD
București

CUPRINS

Cuvânt înainte	5
Cartea întâi	15
Cartea a doua	139
Cartea a treia	185
Cartea a patra	229
Note	263

CUVÂNT ÎNAINTE

În Cartea a VI-a a *Constituțiilor Apostolice** întâlnim o critică aspră la adresa unor opere timpurii, între care se numără și βιβλία ἀπόκρυφα Μωσέως καὶ Ἐνὼχ, καὶ Ἀδὰμ, Ἡσαίου τε καὶ Δαβὶδ κ. τ. λ., Cărțile apocrife ale lui Moise, Enoh, Adam, ca și cele ale lui Isaia și David etc. Operele respective nu merită, în orice caz, cuvintele pe care Apostolii le spun pe seama lor.

Cartea lui Moise, apocrifă, la care se face referire acolo, este probabil λεπτὴ Γένεσις sau *Facerea mică*, despre care se știe că în vechime a existat în limba greacă sub numele respectiv, precum și sub acela de Ἀποκάλυψις Μ. sau τὰ Ἰουβηλαῖα, *Apocalipsa lui Moise* ori *Cartea Jubileelor*, citată de Sf. Epifanie**, Syncellus***, Cedrenus**** și alții. Dintre aceste trei titluri, τὰ Ἰουβηλαῖα a rămas puțin înțeles, până când Dr. Dillmann a publicat, în 1859, scrierea etiopiană *Kufale* sau *Liber Jubilæorum*, numită astfel de către el, deoarece, pe parcursul cărții, despre care se spune că i-a fost revelată lui

* Cap. XVI, ed. Cotel. Lat. Constitutiones Apostolicae sau *Așezămintele Sfinților Apostoli*, scriere creștină din secolul al IV-lea d. Hr., culegere de tradiții privind organizarea și viața comunităților creștine din acea vreme. (N. red.)

** *Chronogr.*, vol. I, p. 7, ed. D.

*** *Hæres.*, XXXIX, 6.

**** *Hist. Comp.*, vol. I, p. 9.

Moise de către „Îngerul Feței” sau Mihail, diviziunea perioadelor de timp se face prin jubilee de patruzeci și nouă–cincizeci de ani. *Kufale* este citată frecvent în notele acestei cărți.

Cât despre *Cartea lui Enoh*, aceasta a fost cunoscută doar prin intermediul unei citări din ea, făcută de Sf. Iuda v. 14, 15; și, după el, din referiri la ea făcute de Sf. Hilarius, Sf. Clement din Alexandria, Origen, Syncellus și alții – până când a fost descoperită de Bruce în Abisinia, care a adus de acolo în Europa mai multe copii etiopiene ale ei, dintre care una se află acum la Biblioteca Bodleiană. Aceasta a fost tradusă și publicată de arhiepiscopul Lawrence în 1838. O ediție mai târzie și mai îngrijită a ei o datorăm dr. Dillmann din Leipzig, care, în 1851, a tradus-o după mai multe manuscrise aduse din Abisinia de pe vremea lui Bruce. De asemenea, în timpul ultimilor ani a fost tradusă de mai multe ori*. Este extrem de interesantă, fiind scrisă probabil cu puțin timp înainte de venirea lui Hristos. Este des citată în paginile următoare.

Cât privește *Cartea lui Adam*, menționată în pasajul citat mai sus din *Constituțiile Apostolice*, dacă nu este *Sidra l'Adam* a mandeenilor, intitulată și *Cartea lui Adam*, poate fi Βίος Ἀδάμ, *Viața lui Adam*, la care se referă Syncellus**, ca fiind diferită de λεπτή Γένεσις. Se află la Biblioteca Vaticanului, într-o redactare siriacă și alta arabă. *Vita Adæ et Evæ* a fost recent revizuită cu ajutorul Ἀποκάλυψις Ἀδάμ și al altor

* Vezi *Cartea lui Enoh*, ed.a V-a, trad. Alexandru Anghel, Ed. Herald, București, 2022. (Ediție realizată pe baza versiunii etiopiene traduse de R.H. Charles, în 1917.)

** *Chron.*, vol. I, p. 7.

documente în latină de către dr. W. Meyer de la Academia din München și publicată tot acolo, în 1879.

În sfârșit, prin *Cartea lui Isaia*, apocrifă, se înțelege probabil *Înălțarea*, cunoscută doar în etiopiană și publicată în etiopiană și engleză de către arhiepiscopul Lawrence la Oxford, în 1819. Ea datează probabil din primele zile ale Bisericii și este menționată de Origen și Sf. Epifanie* ca τὸ ἀναβατικὸν Ἡσαίου. Printre altele, în ea se face referire la martiriul lui Isaia, care a fost tăiat în bucăți din porunca lui Manase.

Viața lui Adam și a Evei (sau *Lupta lui Adam și a Evei cu Satana*) are, în orice caz, puține în comun cu acele cărți apocrife, printre care nu există niciun temei să fie socotită. În timp ce acestea toate sunt la prima vedere de origine iudaică, *Viața lui Adam și a Evei* este în totalitate o lucrare creștină și mai târzie decât acele scrieri. Este probabil opera unor egipteni pioși și ortodocși din secolul al V-lea sau al VI-lea, care spun povestea sau poveștile lui Adam – dintre care unele se găsesc în Talmud, în Coran și în alte părți – așa cum erau crezute atunci; adăugând ici și colo unele idei proprii. Totul este povestit în stilul simplu al pioșilor scriitori răsăriteni din acele timpuri – poate copilăresc pentru gustul occidental. Credința evlavioasă a autorului transpare de-a lungul povestirii sale. El pare dornic și gata să creadă mai degrabă decât să se îndoiască, să ia lucrurile drept sigure mai degrabă decât să le cerceteze adevărul.

* *Hæres.*, XL, 2; LXVII, 3.

Scopul lui este de a-l pune în legătură pe primul Adam cu venirea celui de-al doilea, Hristos, la 5 500 de ani* după căderea lui Adam din Eden și cu împlinirea făgăduinței ce i s-a făcut atunci legat de mântuirea lumii. Potrivit autorului, Adam are frecvente schimburi de replici cu însuși „Cuvântul lui Dumnezeu”, care îi spune despre venirea Lui în trup pentru a-l mântui, o făgăduință pe care Adam o încredințează copiilor lui pentru a și-o aminti și a o păstra în scris pentru propriii lor copii. Apoi, după ce moare, trupul lui e îmbălsămat și așezat în Peștera Comorilor, unde el și Eva își petrecuseră viața; este luat de acolo de către Noe împreună cu aurul, tămâia și smirna aduse din Eden și așezat în arcă; de unde este luat de Melhisedec după Potop; și dus de el, împreună cu Sem și un înger trimis să le arate drumul, în „Mijlocul Pământului”, *ὁμφαλὸς τῆς γῆς*, pe dealul „Cranium” (Căpățâna) sau Golgota. Acolo, stânca se deschide de la sine – ca să primească trupul lui Adam –, după care se închide la loc. Este chiar locul în care a fost ridicată crucea Mântuitorului, atunci când a fost răstignit.

Această carte, în care se povestesc atâtea lucruri noi, a fost scrisă probabil în Egipt, în limba arabă, de unde a fost preluată mai departe în Sud și tradusă în etiopiană. Oricum, nu se cunoaște până acum existența unei versiuni originale grecești sau egiptene a ei și nici nu prezintă vreo urmă de elenism. Există, într-adevăr, o lucrare siriacă a Bisericii timpurii, numită *Mārath gāze*, *Peștera Comorilor*, menționată

* Potrivit cap. LXX.

de Assemani* și atribuită Sfântului Efrem de către preotul Simeon**, care a trăit în secolul al XIII-lea. Judecând după titlul ei, este posibil să fi avut multe în comun cu lucrarea de față; totuși, necunoscând nimic despre acel manuscris siriatic, se poate consulta deocamdată copia arabă, scrisă în Egipt, ca fiind originalul probabil. Căci versiunea etiopiană, cu toate că este scrisă într-un stil curat, poartă urme de neconfundat ale originii sale arabe.

Este imposibil deocamdată să stabilim cu certitudine atât data originalului arab, cât și pe cea a traducerii etiopiene. Dr. Dillmann, în prefața la traducerea textului în germană, înclină să creadă că această *Carte a lui Adam și a Evei* datează din secolul al V-lea sau al VI-lea și nu există niciun motiv serios pentru a considera altfel. Este sigur, în orice caz, că a fost scrisă înainte de secolul al IX-lea, judecând după numeroasele extrase din ea, date cuvânt cu cuvânt de Saîd Ibn-Batrik sau de Eutychus, medicul, și de Melkite Patriarhul, care a trăit în secolul al IX-lea, când a scris *Nazam al-jawāhir* sau *Șirul pietrelor*, cum își numește *Analele lumii* de la creație până în timpurile lui. Este o lucrare valoroasă, deși poate prea plină de istorisiri care cu greu pot fi considerate autentice.

Traducerea de față a fost făcută după ediția etiopiană, publicată recent de marele orientalist dr. E. Trumpp, profesor la Universitatea din München. El a avut avantajul originalului arab pe care îl citează adesea în valoroasele lui note, de care m-am folosit și eu frecvent.

* *Bibl. Or.*, vol. III, p. 281 și vol. II, p. 498.

** *Ib.*, vol. III, p. 563.

Având în vedere că textul etiopian este împărțit în mod neregulat în secțiuni – unele de mare întindere, din cauza subiectului tratat –, am considerat mai convenabil să împart traducerea mea în cărți și capitole, dintre care unele au aceleași titluri precum cele date în text.

Cartea I tratează despre întreaga viață a lui Adam și a Evei din ziua în care au plecat din Eden, traiul lor în Peștera Comorilor, încercările și ispitele lor, numeroasele apariții ale Satanei și venirea Cuvântului lui Dumnezeu să-i aline și să-i ajute. Apoi, nașterea lui Cain, Abel și a surorilor lor gemene, dragostea lui Cain pentru sora lui geamănă, Luluwa, pe care Adam și Eva doreau să o unească cu Abel. De aici, ura lui Cain și omorârea fratelui său, apoi suferința și moartea lui Adam.

Cartea a II-a expune istoria patriarhilor care au trăit înainte de Potop, traiul copiilor lui Set pe Muntele Sfânt – Muntele Hermon – până au fost ademeniți de Genun și de ficele lui Cain să coboare de pe munte și cum, asemenea „îngerilor căzuți”, au pierdut dragostea lui Dumnezeu. Apoi, moartea lui Cain, ucis de Lameh orbul și viețile celorlalți patriarhi până la nașterea lui Noe.

Cartea a III-a înfățișează povestea construirii arcei, a Potopului, a stabilirii lui Noe și a familiei sale și a punerii trupului lui Adam în „Mijlocul Pământului”, propășirea idolatriei în timpul lui Nimrod, nimicirea idolilor și chemarea lui Avraam.

Cartea a IV-a oferă un scurt istoric al patriarhilor, judecătorilor și regilor, de la Avraam până la venirea lui Hristos.

Primele trei cărți sunt, fără îndoială, cele mai interesante. *Cartea a IV-a* susține că oferă genealogiile despre care se credea că au fost pierdute definitiv, dar care au fost totuși descoperite și redată amănunțit de către autor. Cele mai multe nume sunt de origine etiopiană pură, iar altele sunt atât de deformatate, încât nu pot fi recunoscute. Le-am redat, prin urmare, neschimbate.

Deși am fost nevoit să traduc liber anumite pasaje care nu se adaptau unei redări mai precise, am păstrat totuși cât de mult am putut stilul originalului, în măsura în care este posibil într-o operă de acest gen. La sfârșitul volumului am adăugat numeroase note din Talmud, Midrash și alte scrieri răsăritene, pentru a ilustra materialul tratat sau pentru a furniza amănunte de interes special.

S.C. Malan

CARTEA LUI ADAM ȘI A EVEI

(LUPTA LUI ADAM ȘI A EVEI CU SATANA)

CARTEA ÎNTÂI

În numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfânt: există un singur Dumnezeu.

Începem, cu ajutorul lui Dumnezeu – a Lui fie slava! – scrierea Luptei lui Adam și a Evei, care li s-a întâmplat lor după ce au plecat din grădină și în vreme ce locuiau în Peștera Comorilor, din porunca lui Dumnezeu Creatorul*.

CAPITOLUL I

În ziua a treia**, Dumnezeu a sădit¹ grădina² la răsăritul pământului, la hotarul lumii³ dinspre răsărit, dincolo de care, spre răsăritul soarelui, nu se găsește nimic în afară de apă, care înconjoară toată lumea și ajunge până la marginile cerului⁴.

Și la miazănoapte [de grădină] este o mare [întindere] de apă, limpede și curată la gust, cum nu este nimic altceva; așa încât prin limpezimea ei se poate vedea în adâncurile

* Traducătorul etiopian adaugă aici: „Creatorul lor și Cărmuitorul – al lui Dumnezeu cel viu, înzestrat cu rațiune și cuvânt, Creator al tuturor făpturilor, fie slava”.

** „a săptămânii”, *Beresh. Rab.*, secț. I, fol. 18.

pământului*. Și, când un om se spală în ea, el se face curat de curățenia ei și alb de albeața ei – chiar dacă era întunecat**.

Și Dumnezeu a creat marea aceea pentru plăcerea Lui***, căci știa că va fi a omului pe care El îl va face; așa că, după ce [Adam] a plecat din grădină, din pricina păcatului lui⁵, oamenii trebuie să trăiască pe pământ, dintre care cei drepti trebuie să moară, ale căror suflete Dumnezeu le va învia în ziua de apoi; când se vor întoarce la trupul lor; se vor scălda în apa acelei mări și toți se vor căi de păcate.

Dar, când Dumnezeu l-a alungat pe Adam din grădină⁶, nu l-a trimis să locuiască la marginea ei dinspre miazănoapte, ca nu cumva să se apropie de marea de apă, iar el și Eva, spălându-se în ea, să fie curățiți de păcatele lor, să uite păcatul pe care l-au săvârșit și să nu-și mai aducă aminte de el la gândul pedepsei lor.

Apoi, iarăși, în partea de miazăzi [a grădinii] Dumnezeu nu a vrut să-l lase pe Adam să locuiască; căci, atunci când vântul bătea dinspre miazănoapte, i-ar fi adus din acea parte de miazăzi mireasma plăcută a pomilor din grădină. De aceea Dumnezeu nu l-a pus pe Adam acolo, ca să nu simtă mireasma dulce a pomilor⁷ [acelora] și să uite păcatul lui și să găsească mângâiere pentru ceea ce făcuse, să nu se bucure de mireasma pomilor și să nu fie curățit de păcatul lui⁸.

Și iarăși, fiindcă Dumnezeu este milostiv și îndurător și rânduiește toate lucrurile într-un chip pe care doar El îl cunoaște, l-a pus pe tatăl nostru Adam să locuiască în marginea

* Literal, „lume”.

** Sau „negru”.

*** Sau „cu un plan gândit dinainte sau țel al Lui”, după textul arab.

de apus a grădinii, căci în partea aceea pământul este foarte întins⁹. Și Dumnezeu i-a poruncit să locuiască acolo, într-o peșteră dintr-o stâncă – Peștera Comorilor de sub grădină¹⁰.

CAPITOLUL II

Dar când Adam, tatăl nostru, și Eva au ieșit din grădină¹¹, au călcat [pământul] cu picioarele lor, fără să știe că umblă.

Și când au ajuns la deschizătura porții grădinii și au văzut pământul larg ce se întindea în fața lor, [acoperit] cu pietre mari și mici și cu nisip, ei s-au înfricoșat și au tremurat, și au căzut cu fețele la pământ de frica ce se abătuse asupra lor; și erau ca morți.

Căci – dacă până atunci stătuseră în cuprinsul grădinii, frumos [sădită] cu toate felurile de pomi – acum se vedeau, într-un ținut străin, pe care nu îl cunoșteau și nu îl văzuseră niciodată¹².

[Și] fiindcă la vremea aceea erau plini de harul unei firi luminoase¹³ și nu aveau inimile [întoarce] către lucrurile pământești.

Așadar, Dumnezeu S-a îndurat de ei; și, când i-a văzut căzuți în fața porții grădinii, El a trimis Cuvântul Lui* la Adam tatăl și la Eva și i-a ridicat din căderea lor.

* Pe parcursul acestei cărți, prin „Cuvântul lui Dumnezeu” trebuie înțeles, în general, a doua persoană a Sfintei Treimi *ὁ λόγος* (Ev. Ioan, 1); מִימְרָא דֵּי (sau מִימְרֵי) din targumim (traduceri aramaice sau parafrazări ale unor părți din Vechiul Testament) și Talmud; așa cum se arată și în *Sefer Yetzirah* (ed. Amst. 1642, pp. 84, 89).

CAPITOLUL III

Despre făgăduința* celor cinci zile mari și jumătate

Dumnezeu i-a spus lui Adam: „Am rânduit pe pământul acesta zile și ani, iar tu și sămânța ta veți locui și umbla pe el până se împlinesc zilele și anii – când voi trimite Cuvântul Care te-a creat și față de Care ai păcătuit, Cuvântul Care te-a izgonit din grădină și Care te-a ridicat când ai căzut. Da, Cuvântul Care te va izbăvi iarăși când se împlinesc cinci zile și jumătate”**.

Dar, când Adam a auzit aceste cuvinte de la Dumnezeu despre cele cinci zile mari și jumătate, nu le-a priceput înțelesul.

Căci Adam se gândea că vor fi doar cinci zile și jumătate pentru el până la sfârșitul lumii.

Și Adam a plâns și s-a rugat la Dumnezeu să-l lămuirească.

Apoi Dumnezeu, în îndurarea Lui față de Adam [care a fost făcut] după chipul și asemănarea Lui, i-a arătat că acestea erau 5 500 de ani; și cum va veni atunci Cineva și-l va mântui pe el și sămânța lui¹⁴.

Dar Dumnezeu făcuse înainte acest legământ*** cu Adam, tatăl nostru, cu aceleași cuvinte, înainte să plece din grădină, [pe când stătea] lângă pomul din care Eva a luat [rodul] și i l-a dat să mănânce.

* Sau „legământul”.

** După *Cod. Nasar. III*, lumea aceasta va dura 480 000 de ani de la crearea lui Adam.

*** Sau „îi făcuse această făgăduință”.

Căci, atunci când tatăl nostru Adam a ieșit din grădină, a trecut pe lângă* pom și a văzut cum Dumnezeu îi schimbase înfățișarea și cum se veștejise.

Și, când Adam a mers la pom, s-a temut, a tremurat și a căzut la pământ; dar Dumnezeu, în mila Lui, l-a ridicat și atunci a făcut legământul acesta cu el**.

Și, iarăși, când Adam a stat lângă poarta grădinii și a văzut heruvimul cu o sabie de foc învăpăiat în mână, iar heruvimul s-a supărat și s-a încruntat la el, lui Adam și Evei li s-a făcut frică de el și au socotit că voia să-i omoare. Așa că au căzut cu fețele la pământ și au tremurat de frică.

Dar el s-a îndurat de ei și le-a arătat milă; și, întorcându-se [de la ei], s-a suit la cer și a rugat pe Domnul și a zis:

„Doamne, m-ai trimis să păzesc la poarta grădinii cu o sabie de foc.

Dar când robii Tăi, Adam și Eva, m-au văzut, au căzut cu fețele la pământ și erau ca morți. O, Doamne, ce vom face cu robii Tăi?”

Atunci, Dumnezeu S-a îndurat de ei și le-a arătat milă și a trimis Îngerul Lui să păzească grădina.

Și Cuvântul Domnului a venit la Adam și Eva și i-a ridicat.

Și Domnul i-a zis lui Adam: „Ți-am spus că după cinci zile și jumătate voi trimite Cuvântul meu și te voi izbăvi.

Întărește-ți inima, așadar, și locuiește în Peștera Como-
rilor, despre care ți-am spus înainte”.

* Sau „a plecat din”.

** Sau „i-a făcut această făgăduiță”.